

Olaf Rye

født den 16. November 1791, 1842—48 Chef for 1. Bataillon, faldet den 6. Juli 1849.

Af Chr. Bokkenheuser

Afskrevet efter: 1. Regiments medlemsblad "Kastellet", 1948 nr. 12



Olaf Rye var født i Norge; Faderen var Kaptajn i det Telemarkske Infanteri-Regiment og boede paa Gaarden Bø, lidt Nord for Skien. De norske nationale Regimenter, hvortil det Telemarkske hørte, havde den Gang sjældent nogen samlet Garnison, men Befalingsmændene boede spredt rundt i Udskrivningsområdet.

I 1804 kom Rye ind paa det militære Institut i Christiania for at blive uddannet til Officer, og i 1808 blev han Fændrik, Datidens laveste Officersgrad; han blev ansat ved det Regiment, hvor baade Faderen og en ældre Broder stod som Officerer.

Den militære Tjeneste lagde kun meget lidt Beslag paa hans Tid; Mandskabet var Størstedelen af Aaret hjemsendt, og de mange Maaneder, der ikke hørte til Eksercertiden, tilbragte den unge Løjtnant

dels med Opmaalingsarbejde og dels hjemme paa Bø. Han strejfedes rundt overalt, han tog Livet, som det kunde falde, og nød i fuldeste Maal dets Glæder; det var hans Lyst at færdes ude, og han blev i de Aar en dygtig og lidenskabelig Jæger — en Sport, han aldrig glemte, og som i høj Grad optog ham senere.

I den Krig, Norge i 1814 førte for sin Selvstændighed, tog Rye Del, han, der var Premierløjtnant, og som førte et Jægerkompagni, skriver: „Jeg og nogle andre ligesaa ekscentriske Hoveder, der havde lignende Kommandoer, tænkte, at vi dermed kunde forsvare Landet mod enhver Fjende. Hvor jeg kunde, søgte jeg Lejlighed til Kamp, om end Overmagten var nok saa stor, men udrettede intet.“

Krigens Udfald var en Sorg for mange Nordmænd, og blandt dem, der nu drog bort fra Hjemlandet, ud i det fremmede, for at søge deres Lykke andet Steds, var de tre Premierløjtnanter ved det Telemarkske Regiment: Olaf Rye, Frederik Adolf Schleppegrell og Hans Helgesen. De tog deres Afsked fra Hæren, og den 18. Marts 1815 forlod de Norge. De havde ingen Planer for Fremtiden; deres Tanker var vel nærmest rettet imod de store Lande, der var indviklet i Krigen — Napoleon havde jo fornylig forladt Elba og var kommet til Frankrig —, men de havnede tilsidst alle tre i Danmark.

Rejsen blev en Skuffelse. De fik Ansættelse i den preussiske Hær, men kom ikke i Krig, de blev sat til at uddanne Rekrutter, og det var ikke efter deres Hoveder. Paa Rejsen ned igennem Danmark var de blevet modtaget af Prins Christian Frederik (Christian VIII), der efter sin Hjemkomst fra Norge var blevet Guvernør paa Fyen, og han havde lovet at hjælpe dem; da nu Forholdene i det fremmede var blevet fortvivlede, skrev de til ham og bad om at faa Ansættelse i den danske Hær. I September Maaned kom der Svar, de fik alle Plads som Premierløjtnanter i den danske Armé, og de fik ydermere deres norske Anciennitet bevaret. Samtidig fik de Ordre til snarest muligt at søge deres Afsked fra den preussiske Hær og derefter melde sig ved det danske Auxiliærkorps i Frankrig.

Rye blev ansat ved det Oldenborgske Regiment, Schleppegrell kom til 2. Jyske, og Helgesen fik Plads ved Holstenske Regiment. Derved skiltes de tre Kampfællers Veje.

I Sommeren 1816 kom Rye til sin Garnisonsby, Rendsborg, han meldte sig her til sin Regimentschef, Hertug Vilhelm af Holsten-Beck (Christian IX's Fader), og et nyt Afsnit af hans Liv begyndte.

Han var fra første Færd meget utilfreds med Forholdene i Rendsborg. Rejselysten — Trangen til stadig at opleve noget nyt — sad ham i Blodet, og morsomt var der ikke i den lille holstenske Fæstning; der gik imidlertid ikke ret lang Tid, inden hans Breve til Familien fortalte, at han begyndte at finde sig til rette.

Den daglige Tjeneste har sikkert ikke interesseret Rye i nogen særlig Grad; Øvelserne den Gang var stive, stramme og parademæssige, de bestod af udviklede Bevægelser og sammensatte Geværgreb, der ydermere af de unge Officerer blev tilsat smaa pyntelige Enkeltheder. Dertil kom Garnisonstjenesten med dens evindelige Vagttjeneste og dens megen Skriven frem og tilbage, Indberetninger og Rapporter om rene Ubetydeligheder — heller ikke den evnede at afvinde Rye Interesse. Han passede sine Ting og holdt god Orden og Disciplin, men han blev aldrig nogen dygtig Garnisonssoldat.

Langt gladere var han under de større Øvelser, der hvert andet Aar blev afholdt med Tropperne i Hertugdømmerne, og som i Reglen fandt Sted i Eggen omkring Rendsborg.

Imidlertid blev han gift med Karoline Krabbe, Datter af en afskediget Kaptajn, der tidligere havde staaet ved det Oldenburgske Regiment, og som nu levede i meget smaa Kaar i Rendsborg. I August 1823 hjemført han sin Brud, og Aaret efter fik de en Datter; Lykken var imidlertid kun kortvarig, thi nogle Uger efter Barnets Fødsel døde Moderen. Bedstemoderen tog den lille Pige til sig, og Rye, der var nedtrykt af Sorg og Græmmelse, opgav sit Hjem og gav sig til igen at leve paa Ungkarlevis.

Han trak sig ind i sig selv og undgik en Tid Byens Selskabelighed. Hans eneste Trøst i denne Tid var Familien i Norge; til dens forskellige Medlemmer skrev han om sin Sorg, og i de følgende Aar aflagde han flere Besøg hjemme paa Bø.

I 1832 blev han udnævnt til Kaptajn og Chef for Regimentets Grenaderkompagni, og kort Tid efter giftede han sig med en Søster til sin første Hustru, Jacobine Krabbe. Ogsaa dette Ægteskab varede kun kort; i 1833 døde Hustruen efter at have bragt en lille Pige til Verden.

Slaget ramte Rye haardt, men Skæbnen skulde tage endnu haardere paa ham; thi i de følgende to Aar døde begge hans Smaapiger, og han stod saaledes igen ene tilbage; han kunde ikke rejse hjem til Norge, thi han havde ikke Raad; kun med Svigermoderen, der i 1832 var blevet Enke, kom han en Del sammen, ellers følte han sig meget ensom. —

Tidligt og silde havde han i hele sin Rendsborg-Tid Lejlighed til at dyrke sin kæreste Sport, Jagten; han havde hurtigt stiftet Bekendtskaber med Landmænd og Skovridere i flere Miles Omkreds, og saa ofte Tjenesten tillod det, strejfede han om i Mark og Skov.

Rye deltog ogsaa i Selskabslivet i Rendsborg; han kom sammen med Kammeraterne, og blandt dem, i hvis Hjem han i 30erne var en hyppig og velset Gæst, var der mange, der i 1848 sluttede sig til Oprørernes Parti.

Det kunde derfor ikke undgaas, at den slesvig-holstenske Bevægelse fik Tag ogsaa i Rye. Den slesvig-holstenske Idé var imidlertid, da Rye levede i Rendsborg, paa ingen Maade rettet imod Danmark eller den danske Konge, og der var intetsomhelst Fjendskab mellem „Dansk" og „Tysk". Idéen var simpel og ligetil; Holsten og Slesvig var to tyske Hertugdømmer, der var uløseligt knyttet til hinanden, og som var forenet med Kongeriget i en ligesaa uløselig Forbindelse.

Aarene gik. I 1842 blev Rye udnævnt til Oberstløjtnant og ansat som Chef for 1. Bataillon i København; han sagde Farvel til de gamle Venner i Rendsborg, men han glemte dem ikke. I Efteraaret 1842 havde han giftet sig for tredie Gang; hans Hustru, Eliza Schultz, tilhørte ligesom de to foregaaende en tysk Slægt, men denne havde dog i mangt og meget Tilknytning til Danmark.

Begivenhedernes Udvikling i 1840erne forstod Rye intet af, og Martsdagene i 1848 med Oprørets Udbrud i Rendsborg, den By han kendte fra 26 Aars Garnisonsliv, og hvor han havde Slægtninge og Venner i Hobetal, var ham som et knusende Slag. Det bar mod Krig, Borgerkrig, ja Broderkrig, og han følte,

Olaf Rye

at han umuligt kunde føre sine Soldater imod sine „ulykkelige, forførte Kammerater“, som han selv kaldte dem.

Det gik endda saa vidt, at han bad sig fritaget for at rykke ud, Majoren kunde jo føre Bataillonen, og han selv kunde blive hjemme for at uddanne det nye Hold Rekrutter.

Den Dag, da Bataillonen skulde rykke ud, var Rye forandret; en mægtig Kamp havde raset i hans Indre, hans eget bedre Jeg havde sejret, og han drog af sted. Endnu var han dog ikke rolig; ved Bov faldt det i hans Lod med 1. Bataillon at angribe Harreslev By, tæt Nordvest for Flensborg, og den var netop besat af Dele af 16. Bataillon, det tidligere Oldenborgske Regiment, i hvis Rækker han selv havde tjent. Men Pligten drev ham; han førte personlig sine Skytter frem, og hans Mod og Dødsforagt satte Kraft og Fart i Angrebet.

Efter Kampen ejede han alle Hjærter i 1. Bataillon; hans Kulsviere og hans Københavnerne havde set ham i Ilden, de nærede fra nu af en ubetinget og blind Tillid til ham, og sammen med Budskabet om Sejren blev Olaf Ryes Navn baaret ud over det ganske Land.

Nogle Dage efter Kampen ved Bov greb Tyskland ind i Krigen, og da var Rye en anden Mand; nu var det rigtige Fjender, han kom til at staa overfor, og mod dem kunde han med Sindsro føre sine Soldater.

I Slaget ved Slesvig rejste han sig i sin Vælde; han førte 1. Bataillon over Engdraget Syd for Bustrup Dam, og Bülow og han var lige paa Nippet til at afgøre Dagen til Fordel for de danske Vaaben. Overmagten var imidlertid for stor, Tyskerne førte friske Reserver frem, Slaget blev tabt, og den danske Hær maatte gaa tilbage, men Paaskeslaget i 1848 har altid staaet som det bedst ledede blandt den danske Hærs Kampe i Treaarskrigen.

Nogle Dage senere maatte Rye fratræde sin Bataillon; det var med Sorg, at han sagde Farvel til sine Folk, men hans Udnævnelse til Brigadechef og en Maaned senere til Oberst krævede hans Nærværelse andet Steds.

I Sundeved kæmpede han med sin Brigade baade ved Nybøl den 28. Maj og ved Dybbøl den 5. Juni; om begge Kampe fortæller han jævnt og lige til i Brevene til Hjemmet; han nævner den voldsomme Artilleriild ved Nybøl Mølle og de vanskelige Tilbagegangskampe i de første Timer af Fægtningen den 5. Juni.

I 1849 var Rye General. Han sloges ved Kolding, og herfra førte han sit Korps tilbage over Vejle og Horsens til Egnen Nordvest for Aarhus. Det var et Mesterstykke i Krigskunstens Historie. Fjenderne fulgte efter med overlegne Styrker, men stadig vidste han at skuffe og narre dem; han gik i Stilling, og Fjenderne forberedte sig paa at angribe, men inden de fik set sig for, var Rye borte — paa Vej nordpaa. Den preussiske Feltmarskal Moltke har om Krigens Førelse paa tysk Side sagt, at den var jammerlig.

Den 30. Juni overførtes Størstedelen af Ryes Korps fra Helgenæs til Bogense, og herfra gik Marchen til Fredericia.

Olaf Rye

Den 5. Juli om Formiddagen blev Ryes Brigade ført fra Baaring til Fredericia. Generalen var selv til Stede, og mange andre Troppeafdelinger mødte her; da Folkene af 1. Bataillon saa deres gamle Chef, hilste de ham med Jubel, og Kulsvierne fra Nordsjælland sagde: „Nu bliver det til noget, siden Generalen har sendt Bud efter os.“

Om Aftenen tog General Bülow og de andre højere Førere over.

Den 6. Juli Kl. 1 om Morgenen rykkede den danske Hær frem, Ryes Brigade paa højre Fløj af første Træfning. Det var en stille skøn Sommernat, og et let Taageslør laa over Enge og Marker.

Ryes Afdelinger gik imod Treldeskansen, og en haard Kamp udspandt sig om denne, hvis Tilstedeværelse man anede, men hvis nøjagtige Plads man ikke kendte. Angrebet gik i Staa, og Rye ilede til for ved sit Eksempel at opmuntre sine Soldater — saaledes var det hans Vane, og saaledes havde han gjort ved Bov og ved Bustrup — men her blev han ramt i Laaret; han segnede af Hesten, og kort efter gjorde en Kugle, der trængte op i Underlivet, Ende paa hans Liv.

Han faldt, mens Fjenderne veg, og hans Folk omkring ham rykkede sejrrigt frem — han fik Soldatens skønneste Død.

Efter Fredericiaslaget ebbede Krigen ud, og i September rykkede Bataillonerne hjem til deres Garnisoner. Folkets Jubel kendte ingen Grænser, og overalt sagde man Soldaterne Tak for, hvad de havde ydet. Den 9. September rykkede en lang Kolonne under General Schleppegrell ind i København, og hele Byen var paa Benene.

Den 15. September drog et andet Tog igennem Hovedstadens Gader; da førtes General Ryes Lig fra Garnisons Kirke til Kirkegaarden udenfor Østervold. I Spidsen gik Kongen til Fods sammen med Generalens syvaarige Søn.